

บทที่ 5

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนและชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ

ในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.จำนวนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล 2. ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และ 3. ลักษณะทั่วไปของชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.จำนวนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในเบื้องต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เครื่องมือทั้งหมด 7 ชิ้น ดังนี้

1.) แบบสอบถามครัวเรือน V1 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนแบบที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับโครงการ/งานต่างๆแบบที่ 1 และข้อมูลเกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของครัวเรือน

2.) แบบสอบถามครัวเรือน V2 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนแบบที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับโครงการ/งานต่างๆแบบที่ 2 และข้อมูลเกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของครัวเรือน

3.) แบบสอบถามครัวเรือน V3 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้องชุมชน ข้อมูลเกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านการเกษตร และข้อมูลเกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของครัวเรือน

4.) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลชุมชน (หมู่บ้าน) ใช้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านขณะที่กำลังมีการรวมกลุ่มอยู่หรือกำลังทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

5.) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.) แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประเด็นเกี่ยวกับโครงการ/งาน

7.) แบบเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะ ใช้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ ไม่ครอบคลุมพื้นที่และประชากรที่ศึกษาทั้งหมด

อนึ่ง จำนวนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.กรณีแบบสอบถามครัวเรือน V1 (ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนแบบที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการ/งานต่างๆแบบที่ 1 และข้อมูลเกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของ

ครัวเรือน) และ V2 (ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนแบบที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวโยงกับโครงการ/งานต่างๆแบบที่ 2 และข้อมูลเกี่ยวโยงกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของครัวเรือน) ซึ่งใช้เก็บข้อมูลโดยการขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนในชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่ปลูกหอมแดงให้นักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 รับผิดชอบไปให้ผู้ปกครองช่วยตอบ รวมทั้งหมด 15 โรงเรียน ใน 3 อำเภอที่ปลูกหอมแดงมากที่สุด ใน 3 ลำดับแรกของจังหวัดศรีสะเกษ อีก 3 อำเภอ ซึ่งปลูกหอมแดงกระจัดกระจายและประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกหอมแดง ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง รวมแบบสอบถามที่แจกทั้งสิ้น 600 ชุด (V1 และ V2 อย่างละ 300 ชุด) ได้รับกลับคืนทั้งสิ้น 538 ชุด คิดเป็น 89.67% โดยที่เป็นแบบสอบถามเสีย 46 ชุด คิดเป็น 8.55% จากนั้นมีการลงเก็บข้อมูลซ่อมเพิ่มอีก 10 ชุด ดังนั้นรวมแบบสอบถาม V1 และ V2 ที่สามารถนำมาลงรหัสได้ทั้งสิ้น 506 ชุด เป็น V1 254 ชุด และ V2 252 ชุด (คิดเป็น 84.67% และ 84% ของแบบสอบถามที่แจกทั้งหมดตามลำดับ)

2. กรณีแบบสอบถามครัวเรือน V3 (ข้อมูลเกี่ยวโยงกับชุมชน ข้อมูลเกี่ยวโยงกับหน่วยงานด้านการเกษตร และข้อมูลเกี่ยวโยงกับการผลิตและการตลาดหอมแดงของครัวเรือน) ซึ่งมีความเกี่ยวโยงและจะนำไปวิเคราะห์ร่วมกันกับข้อมูลชุมชน จึงใช้วิธีการแจกแบบสอบถามโดยการลงพื้นที่แจกควบคู่กับการเก็บข้อมูลชุมชน ใน 44 ชุมชน (หมู่บ้าน) โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุมชนละ 6 ชุด ดังนั้น รวมแบบสอบถาม V3 ที่สามารถนำมาลงรหัสได้ทั้งสิ้น 264 ชุด

3. กรณีแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลชุมชน (หมู่บ้าน) ซึ่งใช้เก็บข้อมูลโดยการเลือกสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลที่สามารถนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบไขว้ (Cross Check) ได้ นั่นคือ ระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับกลุ่มชาวบ้าน (สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านแล้วไปสัมภาษณ์ชาวบ้านขณะที่กำลังมีการรวมกลุ่มอยู่หรือกำลังทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม) ทำให้ได้ข้อมูลชุมชนรวม 44 ชุด ตามจำนวนหมู่บ้านที่ศึกษา

4. กรณีแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้เก็บข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบไปด้วยสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานพืชสวน สำนักงานเกษตรอำเภอที่เลือกศึกษา และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในพื้นที่ที่ศึกษา ทั้งนี้ เป็นการค้นหาข้อมูลมาประกอบกันหรือเสริมคำตอบกัน เพื่อให้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวชุดนี้ซึ่งต้องการคำตอบแต่ละส่วนจากต่างหน่วยงานกันนั้นสมบูรณ์ (ไม่ได้เอาความถี่ไปวิเคราะห์)

5. กรณีแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประเด็นเกี่ยวกับโครงการ/งาน ซึ่งใช้ข้อมูลทั้งจากข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ คือ ใบโครงการต่างๆและจากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กับโครงการ/งานนั้นๆ ในประเด็นเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหน่วยงาน เพื่อให้แบบตรวจสอบรายการชุดเดียวชุดนี้สมบูรณ์ (ไม่ได้เอาความถี่ไปวิเคราะห์)

6.กรณีแบบเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะ ซึ่งใช้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ ไม่ครอบคลุมพื้นที่และประชากรที่ศึกษาทั้งหมด อาทิ ในประเด็นเกี่ยวกับโครงการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบหักบัญชี (Account Trade) ในบางประเด็น การจัดเทศกาลหอมแดง และประเด็นเปรียบเทียบการปลูกหอมแดงที่โน้มเอียงไปทางการใช้สารเคมีเป็นหลักและที่โน้มเอียงไปทางการใช้สารอินทรีย์-ชีวภาพเป็นหลัก เป็นต้น ทั้งนี้ ได้ข้อมูลรวมจากแบบเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะนี้ทั้งหมด 24 ชุด (บางส่วนในแบบเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะนี้ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการและบางส่วนใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง)

2. ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ประกอบไปด้วยลักษณะทั่วไปในแง่พื้นฐานส่วนตัว (Human Capital) ทั้งมิติดสภาพทั่วไปของครัวเรือน มิติวิถีชีวิตโดยภาพรวม และมิติการประกอบอาชีพ (ปลูกหอมแดง) รวมไปถึง ลักษณะทั่วไปในแง่สภาพความเป็นอยู่ (Private Physical Capital) หนึ่ง สามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังนี้

พื้นฐานส่วนตัว

มิติดสภาพทั่วไปของครัวเรือน

โดยรวม สมาชิกครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ดี ผู้มีการศึกษาสูงสุดในครัวเรือนมีการศึกษาดำกว่ามัธยมที่ 3 ผู้มีอายุมากสุดในครัวเรือนมีอายุมากกว่า 30 ปีแต่ต่ำกว่า 50 ปี มีทีวีและหอกระจายข่าวเป็นช่องทางหลักของการรับข่าวสารในชีวิตประจำวัน มีแหล่งเงินกู้ไม่มากกว่า 2 แหล่ง ไม่รู้จักเป็นการส่วนตัวกับผู้เกี่ยวข้องกับการให้กู้ และเป็นสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 7 แสดงสภาพทั่วไปของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ

	ร้อยละ
สุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน กรณี การมีโรคประจำตัวที่กระทบต่อการทำการเกษตร	
- มีโรคประจำตัวที่กระทบต่อการทำการเกษตร	26.2
- ไม่มีโรคประจำตัวที่กระทบต่อการทำการเกษตร	70.2
ข้อมูลสูญหาย	3.6
สุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน กรณี การไถยืม	
- มีปัญหาเกี่ยวกับการไถยืม	15.9
- ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการไถยืม	81.0
ข้อมูลสูญหาย	3.2
ระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน	
- ต่ำกว่ามัธยม 3	36.1
- มัธยม 3	29.4
- มัธยม 3 หรือสูงกว่า	27.4
ข้อมูลสูญหาย	7.1
อายุมากที่สุดของสมาชิกในครัวเรือน (สะท้อนประสบการณ์ชีวิตทั่วไป)	
- ต่ำกว่า 30 ปี	7.5
- มากกว่า 30 ปีแต่ต่ำกว่า 50 ปี	59.9
- มากกว่า 50 ปี	31.3
ข้อมูลสูญหาย	1.2
ช่องทางหลักของการรับข่าวสารในชีวิตประจำวัน	
-ทีวี	17.3
-วิทยุ	1.6
- หอกระจายข่าว	5.5
- ทีวีและวิทยุ	27.6
- วิทยุและหอกระจายข่าว	5.5
- ทีวีและหอกระจายข่าว	40.9
ข้อมูลสูญหาย	1.6
แหล่งเงินกู้	
- ไม่มากกว่า 2 แหล่ง	53.1
- มากกว่า 2 แหล่ง	45.3
ข้อมูลสูญหาย	1.6

	ร้อยละ
การรู้จักหรือไม่รู้จักเป็นการส่วนตัวกับกรรมการสหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ ธกส.	
- รู้จักเป็นการส่วนตัว	24.0
- ไม่รู้จักเป็นการส่วนตัว	75.6
ข้อมูลสูญหาย	0.4
การเป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ	
- เป็นสมาชิกสหกรณ์	56.3
- ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์	38.5
ข้อมูลสูญหาย	5.2

มิติวิถีชีวิตโดยภาพรวม

โดยรวม สมาชิกครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารบ้านเมือง (ข่าวสารระดับประเทศ) และติดตามข่าวสารภายในชุมชน (ข่าวสารระดับหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด) ระหว่าง 3 ถึง 5 วัน ใน 1 สัปดาห์ แลกเปลี่ยนข่าวสารกับผู้อื่นในชุมชนสม่ำเสมอ ให้ความร่วมมือกับภาครัฐเฉพาะเรื่อง (บางกรณี) คล้อยตามคนอื่นในชุมชนเฉพาะในบางครั้ง และไม่ได้ทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 8 แสดงวิถีชีวิตโดยภาพรวมของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ

	ร้อยละ
การติดตามข่าวสารบ้านเมือง (ข่าวสารระดับประเทศ)	
- ติดตามมากกว่า 5 วันใน 1 สัปดาห์	28.0
- ติดตามระหว่าง 3 ถึง 5 วัน ใน 1 สัปดาห์	50.0
- ติดตามสัปดาห์ละ 2 วันหรือน้อยกว่า	22.0
การติดตามข่าวสารภายในชุมชน (ข่าวสารระดับหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด)	
- ติดตามมากกว่า 5 วันใน 1 สัปดาห์	35.8
- ติดตามระหว่าง 3 ถึง 5 วัน ใน 1 สัปดาห์	36.2
- ติดตามสัปดาห์ละ 2 วันหรือน้อยกว่า	27.6
ข้อมูลสูญหาย	0.4
การแลกเปลี่ยนข่าวสารกับผู้อื่นในชุมชน	
-สม่ำเสมอ	52.4
-นานๆครั้ง	46.5

	ร้อยละ
ข้อมูลสูญหาย	1.2
การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	
-สมัครเสมอ	32.7
-เฉพาะเรื่อง (บางกรณี)	66.5
ข้อมูลสูญหาย	0.8
การคล้อยตามคนอื่นในชุมชน	
- มักคล้อยตามบ่อยครั้ง	8.7
- คล้อยตามเฉพาะในบางครั้ง	89.3
ข้อมูลสูญหาย	2.0
การทำบัญชีครัวเรือน	
- ได้ทำ	34.1
- ไม่ได้ทำ	60.3
ข้อมูลสูญหาย	5.6

มติการประกอบอาชีพ (ปลูกหอมแดง)

โดยรวม สมาชิกครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีมุมมองว่าอาชีพปลูกหอมแดงพอไปได้ มีระดับการพึ่งพาอาชีพปลูกหอมแดงค่อนข้างมาก (เป็นรายได้หลัก) เพาะปลูกมากกว่า 1 ครั้ง (ปลูก ฤดู/ตอนขายมากกว่า 1 ครั้ง) ในหนึ่งปี เพาะปลูก (ไม่รวมกรณีที่เพาะปลูกเอาหัวพันธุ์) มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินตามทฤษฎีใหม่ของในหลวง มีกำไรจากการปลูกหอมแดงเมื่อเทียบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นใกล้เคียงกัน สามารถนำรายได้จากการปลูกพืชหรือทำอาชีพอย่างอื่นในปีเดียวกันมาเป็นต้นทุนปลูกหอมแดงได้บางส่วนเท่านั้น มีทัศนะว่าการปลูกหอมแดงยากกว่าการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นในชุมชนแต่ไม่ยากกว่ามาก และมีการทดลองเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและ/หรือการตลาด ไปจากที่เคยดำเนินผ่านมาเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 9 แสดงการประกอบอาชีพ (ปลูกหอมแดง) ของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัด
ศรีสะเกษ

	ร้อยละ
มุมมองต่ออาชีพปลูกหอมแดง	
- มีอนาคต	22.4
- พอไปได้	71.3
- ไร้อนาคต	5.9
ข้อมูลสูญหาย	0.4
ระดับการพึ่งพาอาชีพปลูกหอมแดง	
- มาก (คือปากท้อง)	15.7
- ค่อนข้างมาก (คือรายได้หลัก)	53.1
- ปานกลาง (คือรายได้เสริม)	29.9
ข้อมูลสูญหาย	1.2
จำนวนครั้งในการเพาะปลูกในหนึ่งปีเพาะปลูก (ไม่รวมกรณีที่เพาะปลูกเอาหัวพันธุ์)	
- 1 ครั้ง (ปลูก กู้/ถอนขายครั้งเดียว)	48.4
- มากกว่า 1 ครั้ง (ปลูก กู้/ถอนขายมากกว่า 1 ครั้ง)	50.4
ข้อมูลสูญหาย	1.2
การมีหรือไม่มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินตามทฤษฎีใหม่ของในหลวง	
- มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน	66.1
- ไม่มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน	31.5
ข้อมูลสูญหาย	2.4
กำไรจากการปลูกหอมแดงเมื่อเทียบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่น	
- มากกว่า	32.7
- ใกล้เคียงกัน	50.0
- น้อยกว่า	16.5
ข้อมูลสูญหาย	0.8
รายได้จากการปลูกพืชหรือทำอาชีพอย่างอื่นในปีเดียวกันกับการหมุนเสริมการเพาะปลูกหอมแดง	
- สามารถนำมาเป็นต้นทุนปลูกหอมแดงได้เกือบทั้งหมด	22.2
- สามารถนำมาเป็นต้นทุนปลูกหอมแดงได้บางส่วนเท่านั้น	68.7
- ไม่สามารถนำมาเป็นต้นทุนปลูกหอมแดงได้	8.3
ข้อมูลสูญหาย	0.8

	ร้อยละ
ทัศนคติต่อความยากง่ายของการปลูกหอมแดงเทียบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นในชุมชน	
- ค่อนข้างจะยากกว่า	42.9
- ยากกว่าแต่ไม่ยากกว่ามาก	45.6
- ไม่ยากกว่า	7.1
ข้อมูลสูญหาย	4.4
การทดลองเปลี่ยนวิธีการผลิตและ/หรือการตลาดไปจากที่เคยดำเนินผ่านมา	
- มีการเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมเป็นอย่างมาก	22.1
- มีการเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมเพียงเล็กน้อย	51
- ยังคงดำเนินการด้วยวิธีที่ทำต่อเนื่องมาโดยตลอด	26.9
ข้อมูลสูญหาย	0.5

สภาพความเป็นอยู่

โดยรวม สมาชิกครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 2 คน มีจำนวนผู้เป็นภาระที่ต้องเลี้ยงดูไม่มากกว่า 2 คน มีจำนวนผู้ร่วมรับผิดชอบในภาระที่ต้องเลี้ยงดู 2 คน มีจำนวนวงศาคณาญาติในชุมชนที่สามารถค้ำประกันเงินกู้ให้ได้น้อยกว่า 5 คน และมีพื้นที่เพาะปลูกหอมแดงมากกว่า 2 ไร่แต่ไม่มากกว่า 4 ไร่ ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 10 แสดงสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ

	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	
- ไม่มากกว่า 4 คน	46.0
- มากกว่า 4 คน	53.2
ข้อมูลสูญหาย	0.8
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	
- ไม่มากกว่า 2 คน	38.1
- มากกว่า 2 คน	59.1
ข้อมูลสูญหาย	2.8
จำนวนผู้เป็นภาระที่ต้องเลี้ยงดู	
- ไม่มากกว่า 2 คน	55.6
- มากกว่า 2 คน	40.5

	ร้อยละ
ข้อมูลสูญหาย	4.0
จำนวนผู้ร่วมรับผิดชอบในภาระที่ต้องเลี้ยงดู	
- 1 คน	15.5
- 2 คน	49.2
- 3 คนขึ้นไป	33.7
ข้อมูลสูญหาย	1.6
จำนวนวงศาคณาญาติในชุมชนที่สามารถค้ำประกันเงินกู้ให้ได้	
- น้อยกว่า 5 คน	51.2
- 5 คนขึ้นไป	48.8
พื้นที่เพาะปลูกหอมแดงที่มี	
- ไม่มากกว่า 2 ไร่	35.3
- มากกว่า 2 ไร่แต่ไม่มากกว่า 4 ไร่	46.4
- มากกว่า 4 ไร่	18.3

3. ลักษณะทั่วไปของชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.1. ประมวลเชิงปริมาณ

ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ประกอบไปด้วยลักษณะทั่วไปในแง่ต้นทุนทางสังคม (Social Capital) โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน (Physical Infrastructure) และการทำงานของสถาบันที่เป็นกลไกของชุมชน (Institutional Infrastructure) อันสามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังนี้

ต้นทุนทางสังคม

โดยรวม ชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรายการที่นำเสนอข่าวสารในชุมชนรายการหลัก (รายการข่าวเด่นลำดวน) ผ่านหอกระจายข่าวให้คนในชุมชนได้รับฟังเฉลี่ย 5 วันขึ้นไปในหนึ่งสัปดาห์ ผู้ใหญ่บ้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการผลิตและการตลาดหอมแดงติดต่อสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ ผู้ใหญ่บ้านกับชาวบ้านติดต่อสัมพันธ์กันนานๆ ครั้ง ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ใหญ่บ้านปานกลาง มีการรวมกลุ่มอย่างจริงจังเป็นกลุ่มเกษตรกรปลูกหอมแดง สามารถต่อรองราคาขายกับพ่อค้าได้ ไม่มีประวัติดูหมิ่นบ้าน(ประสพการณ์)เกี่ยวกับการร่วมกันต่อสู้กับภัยคุกคาม สร้างสมและเรียนรู้ความรู้หรือพัฒนา

ด้านต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาภาครัฐ และมีแปลงเรียนรู้หอมแดงปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 11 แสดงต้นทุนทางสังคมของชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ

	ร้อยละ
การเปิดรายการที่นำเสนอข่าวสารในชุมชนรายการหลักผ่านหอกระจายข่าวให้คนในชุมชนได้รับฟัง	
- เฉลี่ย 5 วันขึ้นไปในหนึ่งสัปดาห์	59.1
- เฉลี่ย 2-4 วันในหนึ่งสัปดาห์	15.9
- เฉลี่ยวันเดียวหรือไม่ได้เปิด	25.0
การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
- ติดต่อสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ	50.0
- ติดต่อสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง	29.5
- ติดต่อสัมพันธ์กันนานๆครั้ง	20.5
ความถี่ของการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้านของชาวบ้าน (อธิบายด้วยข้อมูลครัวเรือน)	
- ติดต่อสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ	31.4
- ติดต่อสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง	29.2
- ติดต่อสัมพันธ์กันนานๆครั้ง	36
ข้อมูลสูญหาย	3.4
ระดับของความเป็นกันเองกับผู้ใหญ่บ้านของชาวบ้าน (อธิบายด้วยข้อมูลครัวเรือน)	
- มีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ใหญ่บ้านมาก	29.2
- มีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ใหญ่บ้านปานกลาง	62.5
- มีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ใหญ่บ้านน้อย	6.4
ข้อมูลสูญหาย	1.9
ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้าน (ในรูปแบบต่างๆ)	
- รวมกลุ่มแบบจัดตั้งเป็นสหกรณ์	20.5
- รวมกลุ่มอย่างจริงจังเป็นกลุ่มเกษตรกรปลูกหอมแดง	36.4
- รวมกลุ่มเป็นครั้งคราว/เฉพาะบางกิจกรรม	31.8
- ไม่มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	11.4
อำนาจต่อรองของชุมชนกับพ่อค้า (ความสามารถในการต่อรองราคาขายผลผลิตของชุมชน)	
- สามารถต่อรองราคาขายได้	62.1
- ไม่สามารถต่อรองราคาขายได้	36.0
ข้อมูลสูญหาย	1.9
การมีหรือไม่มีประวัติหมู่บ้านเกี่ยวกับการต่อสู้-เรียนรู้-พัฒนาโดยไม่ต้องพึ่งพาภาครัฐ	
- มี	25.0

	ร้อยละ
- ไม่มี	75.0
การมีหรือไม่มีแปลงเรียนรู้หอมแดงปลอดภัยจากสารพิษ	
- มี	59.1
- ไม่มี	40.9

โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน

โดยรวม ชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะดินของชุมชนเป็นดินร่วนปนทราย ไม่มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านหรือคลองชลประทานและไม่มีพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์ มีไฟฟ้าเข้าไปถึงสวนแต่ไม่ทั่วถึง ไม่มีปัญหาคนในหมู่บ้านขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร มีหอกระจายข่าวที่สามารถกระจายเสียงได้อย่างครอบคลุมทั่วทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ยินหรือได้รับข้อมูลจากหอกระจายข่าว/แผ่นพับของหมู่บ้านเป็นประจำ มีปัญหาหรืออุปสรรคในการแสวงหาปัจจัยการผลิตและการเข้าถึงตลาดซื้อขายผลผลิตอยู่บ้าง เข้าถึงตลาดซื้อขายผลผลิตหอมแดงได้ไม่ยาก ใช้เวลาเดินทางมายังตลาดกลาง (ตลาดท่าเรือ) มากกว่า 1 ชั่วโมง และห่างจากพื้นที่ตั้ง อบต.หรือเทศบาลเกิน 2 กิโลเมตร ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 12 แสดงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัด

ศรีสะเกษ

	ร้อยละ
ภูมิประเทศ	
- ที่ราบต่ำ (เคยมีน้ำท่วม)	34.1
- ที่ราบลุ่ม	61.4
- ที่ราบเชิงเขา	4.5
ลักษณะดินของชุมชน	
- ดินร่วนปนทราย	90.9
- ดินร่วนปนดินแดง (ดินภูเขา)	9.1
การมีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านกับการมีพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์	
- มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านหรือคลองชลประทาน	22.7
- มีพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์	15.9
- มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านหรือคลองชลประทานและมีพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์	6.9
- ไม่มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านหรือคลองชลประทานและไม่มีพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์	54.5

	ร้อยละ
การมีหรือไม่มีไฟฟ้าเข้าไปถึงสวน	
- มีอย่างทั่วถึง	36.4
- มีแต่ไม่ทั่วถึง	50.0
- ไม่มี	13.6
การมีหรือไม่มีปัญหาคนในหมู่บ้านขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร	
- มีปัญหา	15.9
- ไม่มีปัญหา	84.1
การมีหรือกระจายข่าวที่สามารถกระจายเสียงได้อย่างครอบคลุมทั่วทั้งหมู่บ้าน	
- กระจายเสียงได้อย่างครอบคลุมทั่วทั้งหมู่บ้าน	65.9
- มีบางจุดไม่ได้ยิน	34.1
ความถี่ของการได้ยินหรือได้รับข้อมูลจากหอกระจายข่าว/แผ่นพับของหมู่บ้าน	
- เป็นประจำ	57.6
- นานๆครั้ง	36.0
- ไม่ได้รับ	1.9
ข้อมูลสูญหาย	4.5
ความสะดวกในการแสวงหาปัจจัยการผลิตและการเข้าถึงตลาดซื้อขายผลผลิตของคนในหมู่บ้าน	
- สามารถแสวงหาฯ ได้ไม่ยาก	38.6
- มีปัญหาหรืออุปสรรคในการแสวงหาฯ อยู่บ้าง	51.5
- มีความยากลำบากในการแสวงหาฯ	8.7
ข้อมูลสูญหาย	1.1
ความสะดวกในการเข้าถึงตลาดซื้อขายผลผลิตหอมแดงของคนในหมู่บ้าน	
- เข้าถึงฯ ได้ไม่ยาก	45.5
- มีปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าถึงฯ อยู่บ้าง	39.8
- มีความยากลำบากในการเข้าถึงฯ	14.0
ข้อมูลสูญหาย	0.8
ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ใช้ในการเดินทางมายังตลาดกลาง (ตลาดท่าเรือ)	
- น้อยกว่า 30 นาที	15.9
- 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง	25.0
- มากกว่า 1 ชั่วโมง	59.1
ระยะห่างจากพื้นที่ตั้ง อบต.หรือเทศบาลของหมู่บ้าน	
- ห่างไม่เกิน 1 กิโลเมตร	34.1
- ห่าง 1-2 กิโลเมตร	18.2
- ห่างเกิน 2 กิโลเมตร	47.7

การทำงานของสถาบันที่เป็นกลไกของชุมชน

โดยรวม ชุมชนปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทั้งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันและอบต.หรือเทศบาลส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในขณะที่วัดและ/หรือโรงเรียนมีบทบาทน้อยมากหรือไม่มีบทบาทเลย ส่วนสหกรณ์ในชุมชนนั้นถูกมองว่าเป็นเสมือนพ่อค้าไม่ต่างจากพ่อค้ารายอื่น (มิได้เป็นองค์กรของเกษตรกรอย่างแท้จริง) ในขณะที่ มีทั้งชุมชนที่มีและไม่มีการสนับสนุนจากสื่อ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญ กล่าวคือ อยู่ในสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 13 แสดงการทำงานของสถาบันที่เป็นกลไกของชุมชน

	ร้อยละ
การส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านโดยผู้นำชุมชนระดับต่างๆ	
- ทั้งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน และ อบต.หรือเทศบาลส่งเสริม	70.5
- ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน (ส่วนท้องถิ่น) ส่งเสริม แต่ อบต.หรือเทศบาล (ส่วนท้องถิ่น) ไม่ได้แสดงบทบาทด้านนี้	13.6
- ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ไม่ได้แสดงบทบาทนี้ แต่อบต.หรือเทศบาล ส่งเสริม	4.5
- ทั้งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน และ อบต.หรือเทศบาล ไม่ได้แสดงบทบาทด้านนี้	11.4
การร่วมแสดงบทบาทในการส่งเสริมอาชีพปลูกหอมแดงของวัดและ/หรือโรงเรียน	
- วัดและ/หรือโรงเรียนมีบทบาทบ้าง	27.3
- วัดและ/หรือโรงเรียนมีบทบาทน้อยมาก/ ไม่มีบทบาทเลย	72.7
สถานะความเป็นองค์กรของเกษตรกรปลูกหอมแดงของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่	
- มองว่าสหกรณ์ฯ เป็นองค์กรของตน (สหกรณ์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของตน)	41.7
- มองว่าสหกรณ์เป็นเสมือนพ่อค้าไม่ต่างจากพ่อค้ารายอื่น	48.9
ข้อมูลสูญหาย	9.5
การสนับสนุนจากสื่อ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญ	
- มีการสนับสนุน	50.0
- ไม่มีการสนับสนุน	50.0

3.2.ประมวลเชิงคุณภาพ

การจัดการของส่วนรวมภายในชุมชนปลูกหอมแดง

การจัดการของส่วนรวมภายในชุมชนในที่นี้ หมายถึง การดูแลหรือใช้ของส่วนรวมในชุมชน เช่น โรงแวนหอมแดง เต็นท์ เสื้อและอุปกรณ์ทำครัวสำหรับการจัดงาน (งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวชและงานศพ ฯลฯ) และโรงปุ๋ย เป็นต้น โดยการพิจารณาการจัดการของส่วนรวมภายในชุมชนนี้จะพิจารณาว่าในภาพรวมมีตัวแสดงใดบ้างที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในของส่วนรวมในชุมชนต่างๆ และตัวแสดงดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจส่งเสริมของรัฐโดยตรงหรือนอกระบบการจัดการแบบรัฐเกี่ยวข้อง

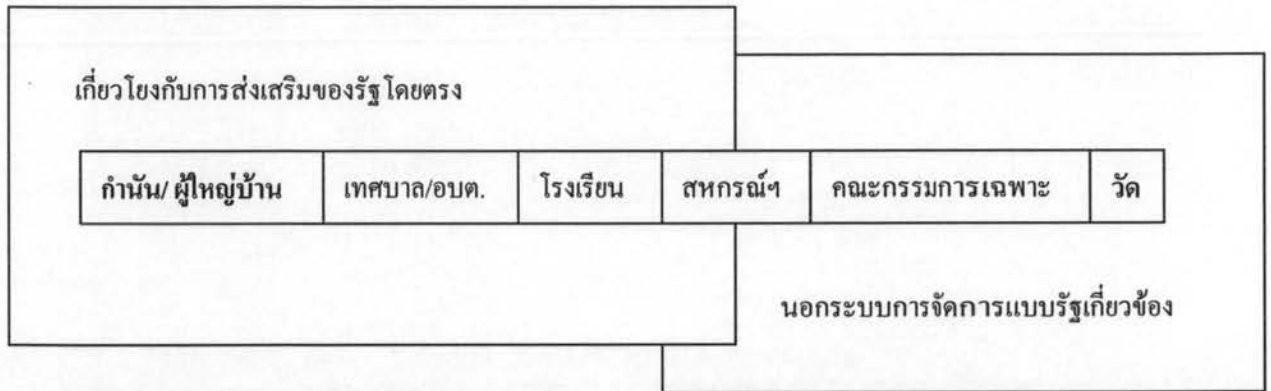
จากการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมตัวแสดงต่างๆดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วย

1. ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมของรัฐโดยตรง คือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาล/ อบต. และ โรงเรียน
2. ตัวแสดงที่อยู่นอกระบบการจัดการแบบรัฐเกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการเฉพาะและวัด
3. ตัวแสดงที่กึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมของรัฐโดยตรงและกึ่งอยู่นอกระบบการจัดการแบบรัฐเกี่ยวข้อง คือ สหกรณ์อิงอาชีพ

อย่างไรก็ตาม พบว่าผู้ใหญ่บ้านซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมของรัฐโดยตรงและวัดซึ่งอยู่นอกระบบการจัดการแบบรัฐเกี่ยวข้อง มีบทบาทดูแลหรือใช้ของส่วนรวมในชุมชนมากที่สุด และโดยภาพรวมกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านดูแลจะมีความโปร่งใส ระบบตรวจสอบ และการเปิดให้มีส่วนร่วมน้อยกว่าการที่วัดดูแล เนื่องจาก การจัดการ โดยวัดจะมีกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเป็นผู้กำกับ ทำให้การจัดการเป็นรูปแบบกลุ่มซึ่งตรวจสอบและมีส่วนร่วมได้ง่าย ในขณะที่ การจัดการ โดยผู้ใหญ่บ้านจะไม่ใช้รูปแบบกลุ่มซึ่งขาดการตรวจสอบและมีส่วนร่วมอย่างสิ้นเชิง เช่น การที่ในชุมชนหนึ่งให้ผู้ใหญ่บ้านดูแลการเช่าที่แวนหอมแดงในโรงแวนหอมแดง ซึ่งเมื่อไปถามชาวบ้านว่าทราบหรือไม่ว่าผู้ใหญ่บ้านเอาเงินค่าเช่าไปทำอะไร พบว่าไม่มีใครทราบ ในขณะเดียวกัน ไม้แวนหอมแดงในโรงแวนหอมแดงก็ถูกขโมยเป็นประจำโดยไม่เคยมีการติดตามอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ ที่อธิบายไปนั้น สามารถสรุปผ่านแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 10 แสดงการจัดการหรือการดูแลและใช้ของส่วนรวมในชุมชน: ผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบต่างๆ

จากการศึกษาวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงของชุมชนปลูกหอมแดงใน 6 อำเภอ 14 ตำบล 44 หมู่บ้าน สามารถจัดกลุ่มรูปแบบของวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมได้ 8 กลุ่มรูปแบบ (ถือเป็นปัจจัยที่อยู่ในลักษณะตัวแปรรวม (Composite Variable)) ดังนี้

1. วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบอำเภอยางชุมน้อย

ลักษณะเด่น

1. มีการปลูกเป็นจำนวนมาก (ปลูกเกือบทุกหมู่บ้านและเกือบทุกครัวเรือน ดังนั้น พ่อค้าเข้ามาในพื้นที่แล้ว การันตีได้ว่าจะได้สินค้ากลับออกไป)
2. เป็นหมู่บ้านการเมือง (ฐานคะแนนเขต 1) กระทั่งกล่าวได้ว่าในพื้นที่นี้ หอมแดงกลายเป็น “พืชการเมือง” เพราะการดูแลพืชชนิดนี้ สามารถตัดสินอนาคตของนักการเมืองได้
3. มีการจัดเทศกาลหอมแดงทุกปี (นอกจากเป็นการสร้างตลาดพิเศษ ส่วนหนึ่งเป็นนโยบายเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Policy) มีเป้าหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพ อันคาดหวังว่าจะนำไปสู่แรงจูงใจในการพัฒนาผลผลิต)

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: ไม่ขาดน้ำ มีไฟฟ้าเข้าถึงสวนครอบคลุมทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด และมีโรงเขวนหอมแดงของหมู่บ้าน

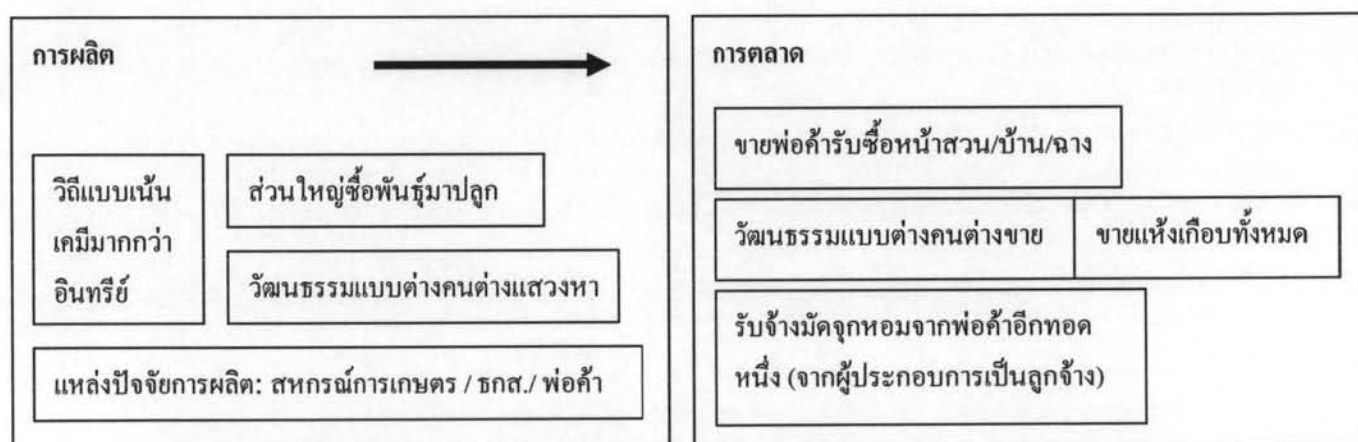
อาชีพคู่ขนาน: โดยภาพรวม ปลุกหอมแดงร่วมกับข้าวและพริก

ภูมิประเทศ: ที่ราบต่ำ (น้ำท่วมขังได้ง่าย) มีที่ทำนาล้อมรอบที่ทำสวน และบางที่ถมที่นาขึ้นมาเพื่อทำสวน

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนทราย

อนึ่ง ภาพรวมวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบอำเภออย่างชุมชนน้อยเป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 11 แสดงวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบอำเภออย่างชุมชนน้อย

2. วิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบบ้านชุมคำ

ลักษณะเด่น

1. ตีตราชี้ห่อหอมแดงปลอดภัยจากสารพิษ (หน่วยราชการพยายามสร้างให้เป็นต้นแบบ)
2. เป็นหมู่บ้านการเมือง (มี ส.อบจ. ที่เครือข่ายความสัมพันธ์กว้างขวาง กระทั่งงานเทศกาลหอมแดงที่ชุมคำมีระดับรัฐมนตรีช่วยเดินทางมาเปิดงาน)
3. โดดเด่นเรื่องการรวมกลุ่มเข้มแข็ง มีสหกรณ์ผู้ปลูกหอมแดงที่ดั่งกันเอง และการจัดเทศกาลหอมแดงริเริ่มโดยชุมชนเอง อำเภอและจังหวัดเพียงเข้ามาหนุนเสริม
4. พันธุ์ดี กระทั่งว่าทั้งในจังหวัดและจากนอกจังหวัดตรงมาซื้อพันธุ์ที่นี้ด้วย

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: ไม่ขาดน้ำ มีไฟฟ้าเข้าถึงสวนครอบคลุมทั้งหมด และมีโรงแวนหอมแดงของหมู่บ้าน

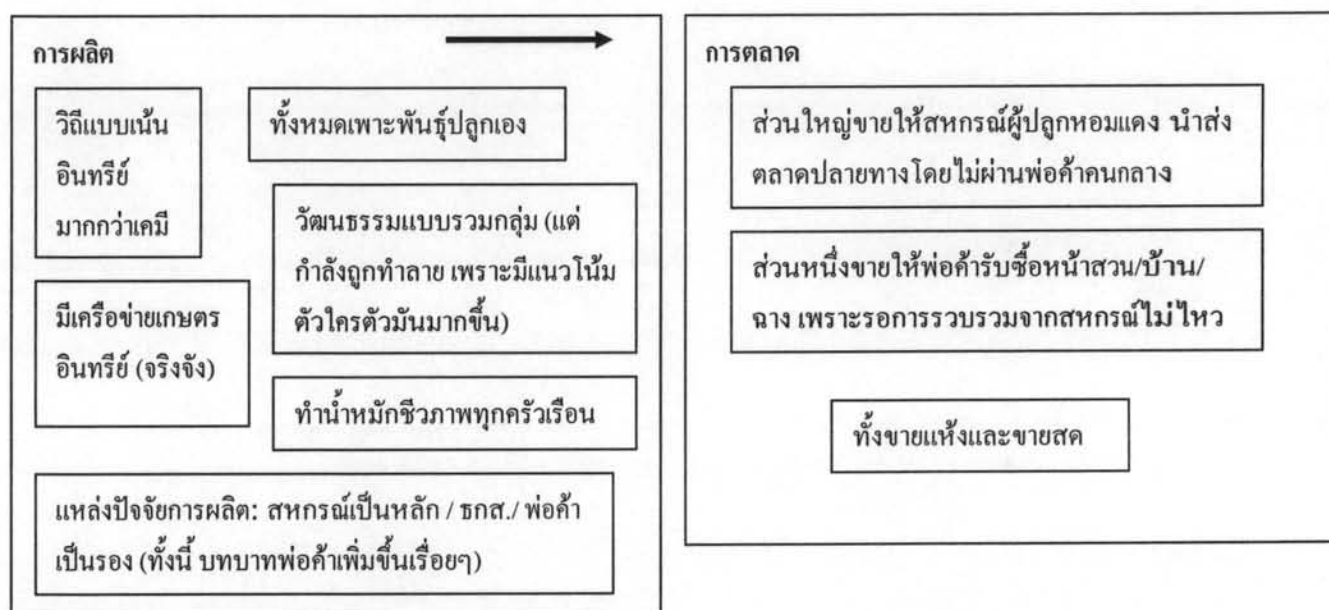
อาชีพคู่ขนาน: โดยภาพรวม ปลุกหอมแดงร่วมกับข้าวและพริก

ภูมิประเทศ: ที่ราบลุ่ม (น้ำไม่ท่วม) มีที่ทำนาล้อมรอบที่ทำสวน และบางที่ถมที่นาขึ้นมาเพื่อทำสวน

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนทราย

อนึ่ง ภาพรวมวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบบ้านขุมคำเป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 12 แสดงวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบบ้านขุมคำ

3. วิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลหนองหมีและตำบลเมืองน้อย

ลักษณะเด่น

1. มีการส่งเสริมหอมแดงให้เป็น OTOP
2. มีสหกรณ์ผู้ปลูกหอมแดง

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: บางพื้นที่ขาดน้ำ (ปัญหาฝายราษีและฝายหัวนา) มีไฟฟ้าเข้าถึงสวนยังไม่ครอบคลุมและบางพื้นที่ไม่มี นอกจากนี้ ไม่มีโรงแวนหอมแดงของหมู่บ้าน

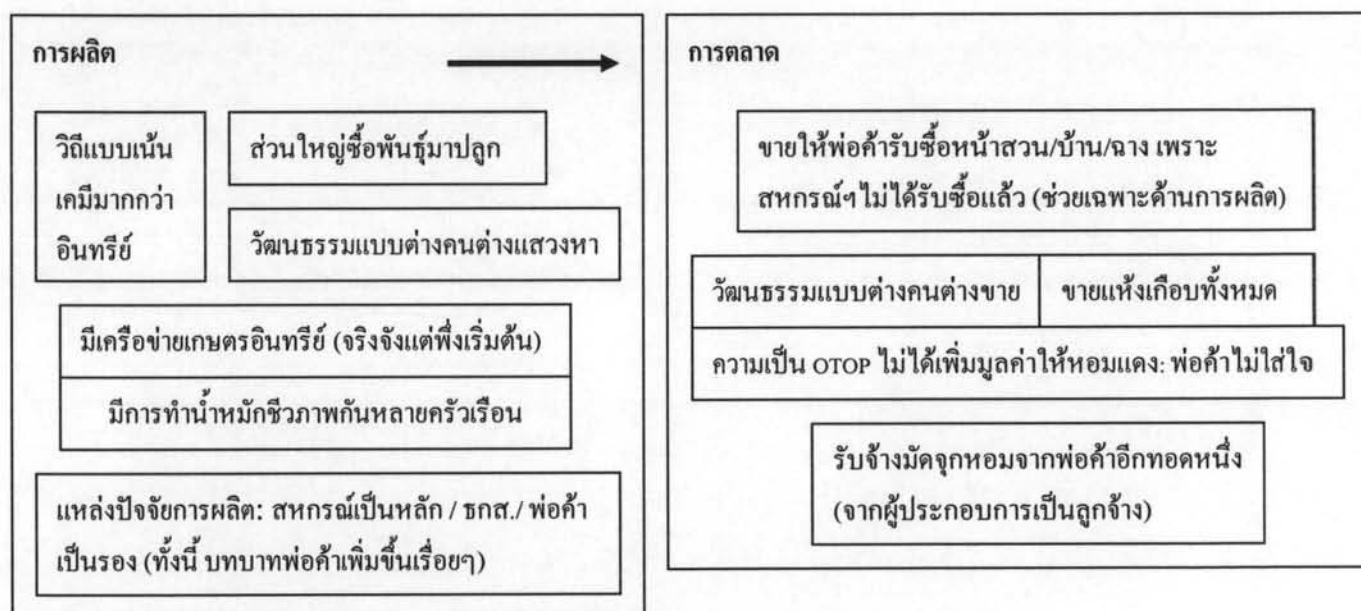
อาชีพผู้ขานาน: โดยภาพรวม ปลูกหอมแดงร่วมกับข้าวและพริก

ภูมิประเทศ: มีทั้งที่ราบต่ำ (น้ำท่วม) และที่ราบลุ่ม (น้ำไม่ท่วม) มีที่ทำนาล้อมรอบที่ทำสวน และบางที่ถมที่นาขึ้นมาเพื่อทำสวน

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนทราย

อนึ่ง ภาพรวมวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลหนองหมีและตำบลเมืองน้อยเป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 13 แสดงวิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลหนองหมีและตำบลเมืองน้อย

4. วิถีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลภูเงิน

ลักษณะเด่น

1. มีวิถีที่เน้นเศรษฐกิจชุมชน ได้รับผลกระทบจากการตลาดระดับประเทศหรือโลกน้อย
2. ทำการเกษตรแบบสวนผสม (ปลูกพืชสวนหลายชนิดผสมผสาน)
3. มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในพื้นที่
4. มีสหกรณ์ผู้ปลูกหอมแดง
5. ส่วนใหญ่มีสวนอยู่ติดบ้าน (สร้างบ้านในสวน ความเป็นชุมชนจึงน้อยเพราะแต่ละบ้านอยู่ห่างกัน)

6.มีแหล่งรับซื้อผลผลิตปลอดภัยจากสารพิษในราคาดี (ศรีษะอโศก)

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: บางพื้นที่ขาดน้ำ ไม่มีปัญหาไฟฟ้าเข้าไม่ถึงสวน และไม่มีโรงเขวนหอมแดงของหมู่บ้าน

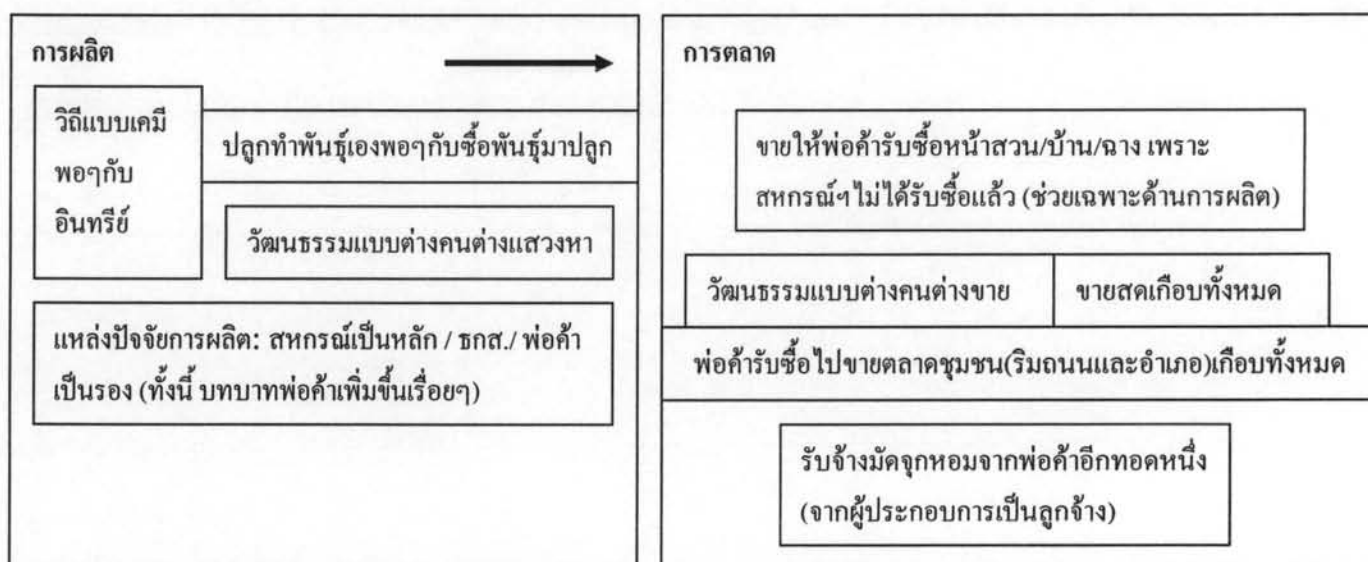
อาชีพภูษานาน: ปลุกหอมแดงร่วมกับพืชผักหลายชนิด (เช่น ฝรั่ง กระเทียม ฯลฯ) โดยปลูกอย่างละไม่มาก

ภูมิประเทศ: ที่ราบเนินเขา (ปลุกพืชได้ดีแทบทุกชนิด)

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนดินแดง (ดินภูเขา)

อนึ่ง ภาพรวมวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลภูเงิน เป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 14 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลภูเงิน

5.วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลน้ำคำ

ลักษณะเด่น

1.ทำการเกษตรแบบนาสวนผสม (ปลุกพืชสวนหลายชนิดผสมผสานกับการทำนา) และมีกรแบ่งที่ดินทำกินเข้าแนวทฤษฎีใหม่ของในหลวง

2. เป็นหมู่บ้านการเมือง (หน่วยราชการพยายามสร้างให้เป็นต้นแบบหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ครบวงจรและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง)

3. มีสหกรณ์ผู้ปลูกหอมแดง

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: บางพื้นที่ขาดน้ำ ไม่มีปัญหาไฟฟ้าเข้าไม่ถึงสวน และมีโรงเขวนหอมแดงของหมู่บ้าน

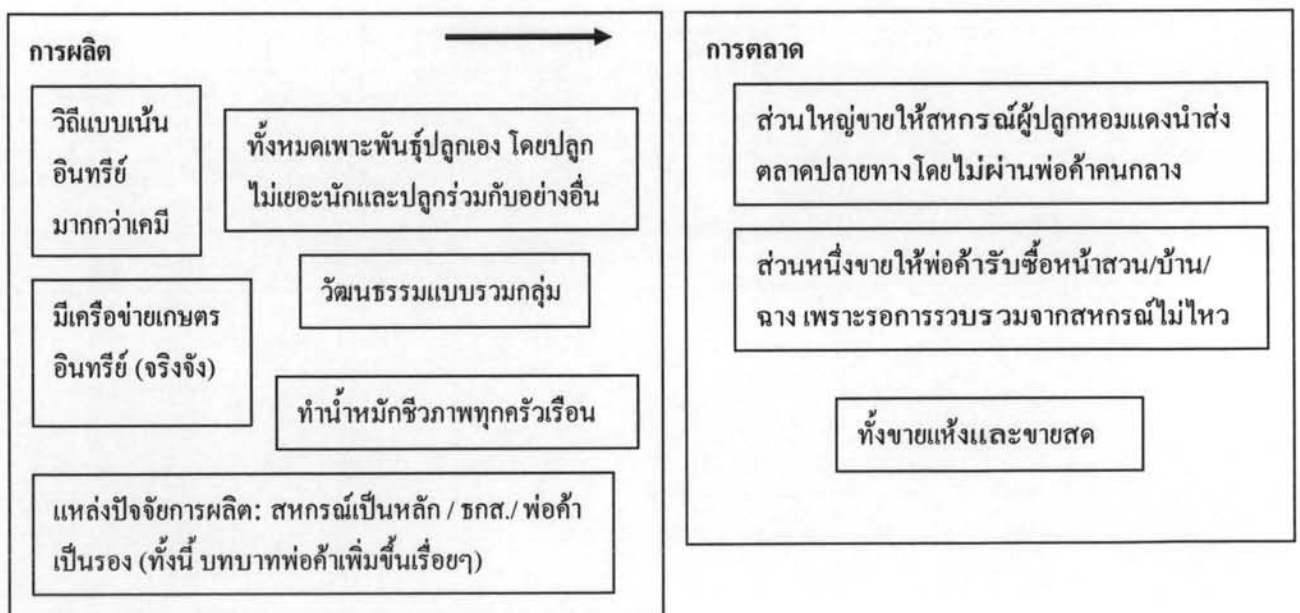
อาชีพคู่ขนาน: ปลูกหอมแดงร่วมกับพืชผักหลายชนิด (เช่น พริก กระเทียม ฯลฯ) โดยปลูกอย่างละไม่มากและทำนาร่วมด้วย

ภูมิประเทศ: ที่ราบต่ำ (น้ำท่วมขังได้ง่าย)

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนทราย

อนึ่ง ภาพรวมวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลน้ำคำเป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 15 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลน้ำคำ

6. วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลบึงบอน ละทาย และยางชุมใหญ่

ลักษณะเด่น

1. มีการแปรรูป (ข้าวเกรียบหอมแดงและน้ำพริกเผา)
2. ตำบลบึงบอนมีโรงปุ๋ย (อัดปุ๋ยเม็ดซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์) ของชุมชน

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: ไม่ขาดน้ำ มีไฟฟ้าเข้าถึงสวนครอบคลุมทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด และมีโรงเขavnหอมแดงของหมู่บ้าน

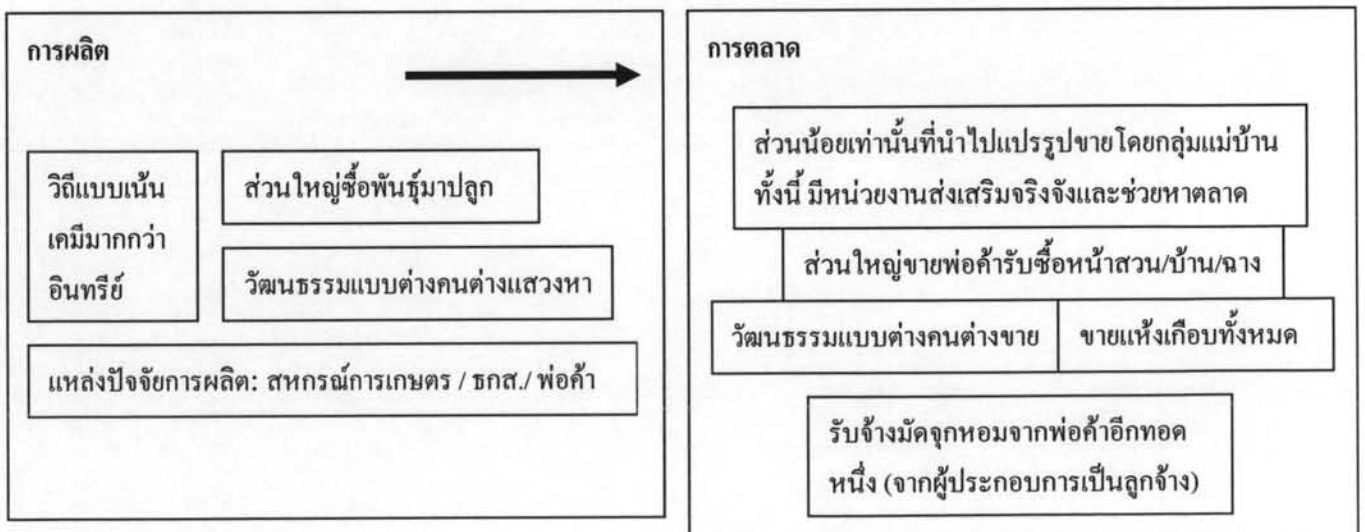
อาชีพคู่ขนาน: โดยภาพรวม ปลูกหอมแดงร่วมกับข้าวและพริก

ภูมิประเทศ: มีทั้งที่ราบต่ำ (น้ำท่วม) และที่ราบลุ่ม (น้ำไม่ท่วม) มีที่ทำนาล้อมรอบที่ทำสวน และบางที่ถมที่นาขึ้นมาเพื่อทำสวน

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนทราย

อนึ่ง ภาพรวมวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลบึงบอน ละทาย และยางชุมใหญ่เป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 16 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบตำบลบึงบอน ละทาย และยางชุมใหญ่

7.วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบหมู่บ้านชาตารมย์

ลักษณะเด่น

- 1.เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร (หน่วยงานส่งเสริมทุกด้าน)
- 2.มีการซื้อขายล่วงหน้า (การตลาดนำการผลิต)
- 3.ปลูกพืชหลากหลายทั้งพืชไร่และพืชสวน (ที่มากที่สุดคือยางพารา)
- 4.มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในพื้นที่

โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ-ไฟฟ้าเพื่อการผลิตและแหล่งเก็บรักษาผลผลิต: ไม่ขาดน้ำ มีไฟฟ้าเข้าถึงสวนครอบคลุมทั้งหมด แต่ไม่มีโรงเขวนหอมแดงของหมู่บ้าน

อาชีพคู่ขนาน: หลากหลาย

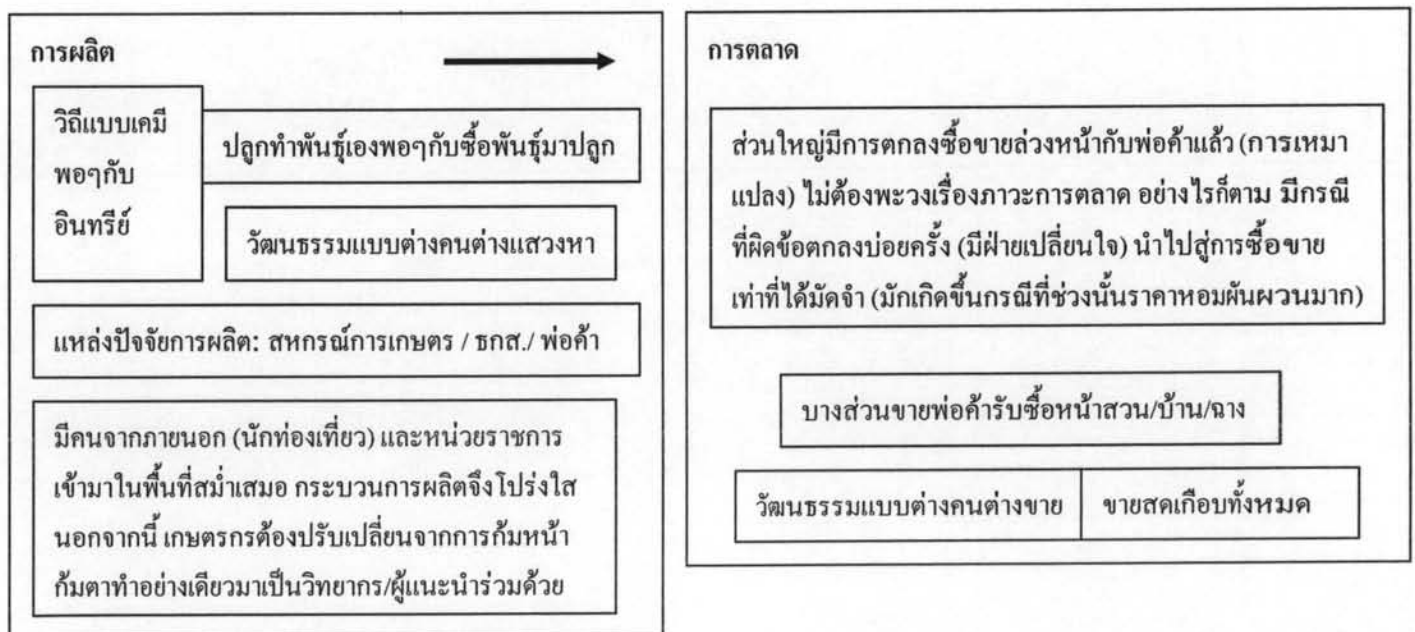
ภูมิประเทศ: ที่ราบลุ่ม (น้ำไม่ท่วม) และที่ราบเชิงเขา มีอาณาบริเวณกว้างขวาง

ลักษณะดิน: ดินร่วนปนดินแดง (ดินภูเขา)

อนึ่ง ภาพรวมวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบหมู่บ้านชาตารมย์เป็นดัง

แผนภาพ

แผนภาพที่ 17 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบหมู่บ้านชาตารมย์

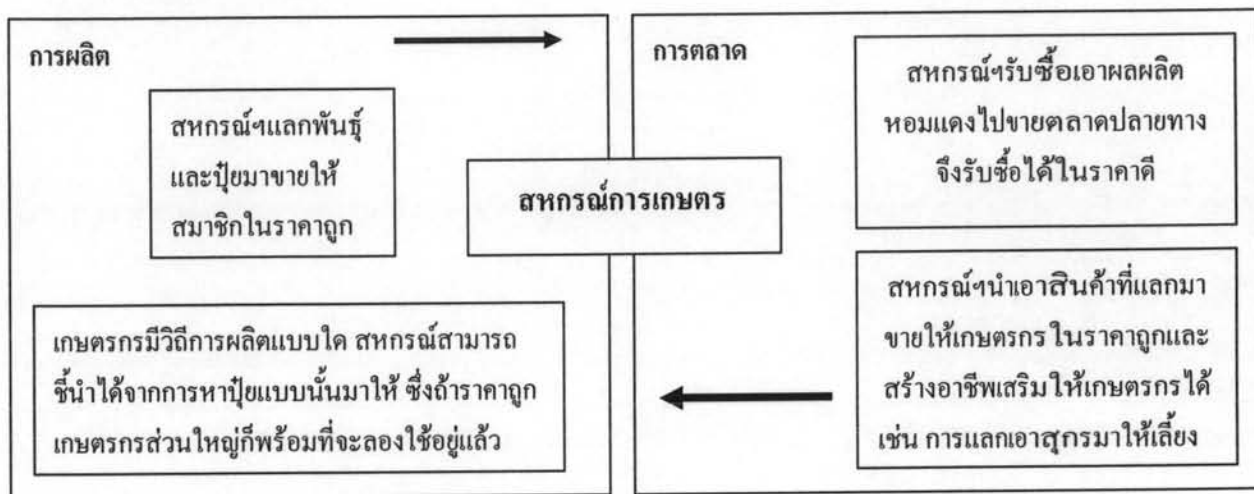

8. วิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบหักบัญชี

ในส่วนนี้ จะแยกอธิบาย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบในเชิงหลักการ และรูปแบบที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติที่ผ่านมา

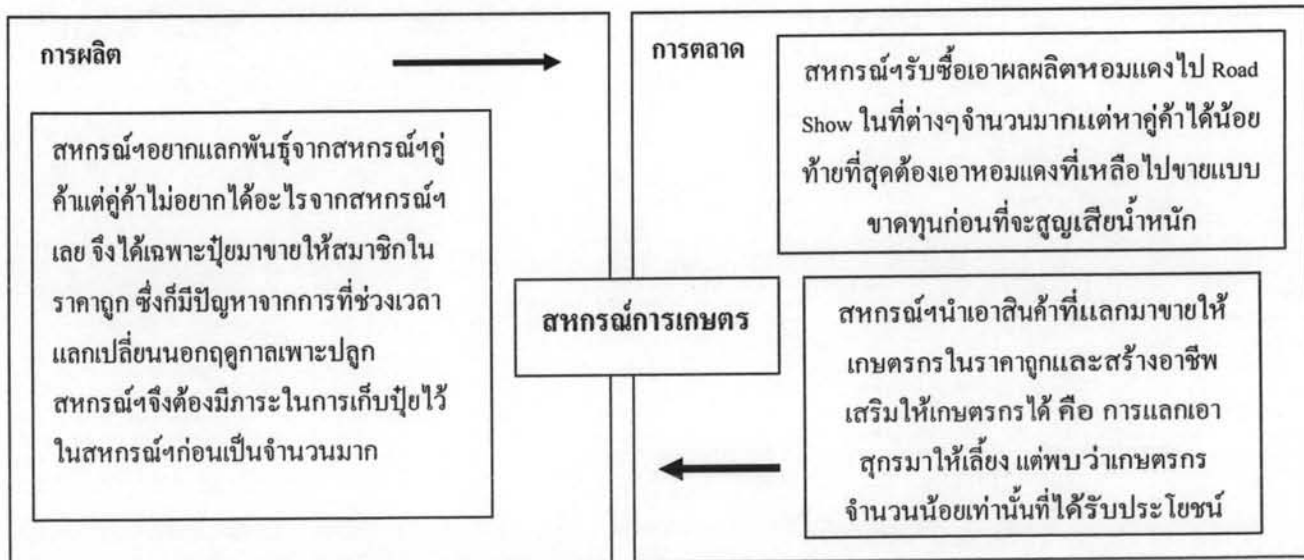
1.) รูปแบบในเชิงหลักการ

แผนภาพที่ 18 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบหักบัญชี ในเชิงหลักการ

2.) รูปแบบที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติที่ผ่านมา

แผนภาพที่ 19 แสดงวิธีการผลิตและการตลาดหอมแดงรูปแบบการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบหักบัญชีที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติที่ผ่านมา

ทั้งนี้ จากวิธีการผลิตและการตลาดรูปแบบต่างๆที่ได้นำเสนอไปในแง่ของวิธีการตลาดที่อยู่นอกชุมชนและจังหวัดนั้น ไม่ว่าจะเกษตรกรจะขายผลผลิตหอมแดงให้พ่อค้ารับซื้อหน้าสวน/บ้าน/ฉาง ขายให้กับสหกรณ์ฯ (กรณีรับซื้อ) หรือ นำมาขายที่ตลาดกลาง (ในปัจจุบันนี้ถือเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ส่วนใหญ่ขายให้พ่อค้าหน้าสวน/บ้าน/ฉางแล้วพ่อค้าจะนำมาที่ตลาดกลางอีกต่อหนึ่ง) พบว่ามีตลาดปลายทางดังนี้

- 1.) จังหวัดใกล้เคียง (พ่อค้าจะรับต่อจากตลาดกลางหรือซื้อที่หน้าสวน/บ้าน/ฉางไปขาย)
- 2.) ตลาดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา
- 3.) ตลาดภาคกลาง คือ จังหวัดปทุมธานี (ตลาดไท) และจังหวัดราชบุรี
- 4.) ตลาดภาคเหนือ คือ จังหวัดอุตรดิตถ์ และเชียงใหม่ (ใช้ทั้งบริโภคและเป็นพันธุ์เพาะปลูก)
- 5.) ตลาดภาคใต้ คือ จังหวัดนราธิวาส (ทั้งบริโภคในจังหวัดและส่งออกทางประเทศมาเลเซีย)
- 6.) ตลาดส่งออก คือ ผ่านทางประเทศมาเลเซีย